

аудиторську думку за результатами перевірки фінансової звітності «заочного» підприємства-клієнта у аудиторських висновках та звітах.

На наш погляд, цілеспрямоване впровадження зазначених підходів у навчальний процес сприятиме удосконаленню підготовки кадрів у сфері аудиту, задовольняючи паралельно вимоги Болонського процесу щодо розширення мобільності студентів, викладацького й іншого персоналу, забезпечення працевлаштування випускників, привабливості системи освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання. Вип. 2 / Нац. пед. ун-т ім. Драгоманова / Ред.: М. І. Жалдак. — К., 2000. — 326 с.
2. *Мороз І.* Болонський процес — це конкретні рішення та дії // Вища освіта України. — 2005. — № 1. — С. 29—36.
3. *Сердюк О. П.* Методологічні засади розбудови особистісно орієнтованої навчальної діяльності у вищій школі // Вища освіта України. — 2003. — № 4 (Додаток).

В. В. ПАСЕНКО, аспірант
(Київський національний економічний університет)

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИВЧЕННЯ ТЕМИ «ОБЛІК ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ В АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ»

Облік формування фінансових результатів в аграрних підприємствах має свої особливості, пов'язані з специфікою сільського господарства як галузі матеріального виробництва.

Методичними завданнями вивчення даної теми є:

- закріплення теоретичного матеріалу та вміння використовувати його на практиці;
- вивчення первинних документів та засвоєння порядку їх оформлення;
- вивчення системи бухгалтерських рахунків, на яких відображають формування фінансових результатів;
- засвоєння процедури відображення господарських операцій на бухгалтерських рахунках;
- засвоєння методики складання журналів-ордерів № 11 с.-г. та № 15 с.-г.;

— оволодіння методикою складання форми 50-сг «Основні економічні показники роботи сільгосппідприємств»;

— засвоєння методики складання фінансових звітів: форми 2 «Звіт про фінансові результати» та форми 5 «Примітки до річної фінансової звітності».

Вивчення теми: «Облік формування фінансових результатів в аграрних підприємствах» проводиться в такій послідовності:

1. Облік формування доходу від реалізації продукції, робіт, послуг.

2. Облік формування інших доходів і витрат звичайної діяльності.

3. Облік формування фінансових результатів.

4. Складання статистичної форми 50-сг «Основні економічні показники роботи сільгосппідприємств»;

5. Складання фінансової звітності.

До кожного завдання розробляються методичні вказівки, які містять перелік таких питань: тлумачення понять, які зустрічаються в кожному завданні; характеристика рахунків та субрахунків бухгалтерського обліку даної теми, їх можлива кореспонденція; розробка господарських операцій по конкретному підприємству за варіантами завдань; виписку початкових залишків по рахунках з балансу підприємства.

Основою кожного завдання повинні бути методичні рекомендації, які розкривають послідовність виконання поставлених у завданні операцій.

Нормативною базою визначення фінансових результатів для звичайних підприємств є:

— Національні стандарти бухгалтерського обліку: П(С)БО 3 «Звіт про фінансові результати», П(С)БО 15 «Дохід», П(С)БО 16 «Витрати»;

— План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 31.11.99 р. № 291;

— Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена наказом Міністерства фінансів України від 31.11.99 р. № 291 (розділи: клас 7 «Доходи і результати діяльності», клас 8 «Витрати за елементами», клас 9 «Витрати діяльності»);

— Методичні рекомендації по застосуванню регістрів бухгалтерського обліку, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 29.12.2000 р. № 356;

— Державний класифікатор продукції та послуг ДК 016 — 97, затверджений наказом Державного комітету України по стандартизації, метрології та сертифікації від 30.12.97 р. № 822.

Облік фінансових результатів передбачає ведення первинних бухгалтерських документів відповідно до типових форм, затверджених наказами Міністерства фінансів України та спеціалізованих форм, затверджених Міністерством аграрної політики України.

Інформація з первинних документів систематизується на рахунках бухгалтерського обліку в регістрах синтетичного та аналітичного обліку шляхом подвійного запису їх на взаємопов'язаних рахунках бухгалтерського обліку. Відповідно до Методичних рекомендацій по застосуванню регістрів бухгалтерського обліку в сільськогосподарських підприємствах використовуються по цій темі такі регістри бухгалтерського обліку:

— журнал — ордер № 11 с.-г., форма 11.1 с.-г. «Реєстр документів по реалізації готової продукції (безготівкові розрахунки)», форма 11.2 с.-г. «Реєстр документів по реалізації товарів, робіт та послуг, виробничих запасів (безготівкові розрахунки)», форма 11.3 с.-г. «Реєстр документів по реалізації продукції, матеріалів, робіт та послуг за готівку (за цінами реалізації); відомість № 11.4 с.-г. аналітичного обліку реалізації продукції, матеріалів, робіт та послуг; оборотна відомість № 11.6 с.-г. по рахунку 70 «Доходи від реалізації»; відомість № 11.7 с.-г. обліку продажу шляхом взаємних розрахунків; відомість № 11.8 с.-г. аналітичний облік по рахунку 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками»;

— журнал-ордер № 15 с.-г.;

— головна книга.

Формування фінансових результатів проводиться в такій послідовності:

- 1) відображення господарських операцій у первинних документах;
- 2) відображення даних у регістрах бухгалтерського обліку (відомості, журнали — ордери);
- 3) перенесення даних у Головну книгу;
- 4) закриття рахунків доходів та витрат;
- 5) складання оборотно-сальдового балансу;

б) складання фінансової звітності (Баланс, Звіт про фінансові результати, Звіт про рух грошових коштів, Звіт про власний капітал, Примітки).

Кожен етап бухгалтерського обліку повинен бути забезпечений відповідним методичним матеріалом. Розглянемо особливості формування фінансових результатів в сільськогосподарських підприємствах.

Перше, у сільськогосподарських підприємствах при складанні річної фінансової звітності необхідно дотримуватись послідовності закриття операційних рахунків, яка наведена в Методичних рекомендаціях з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції сільськогосподарських підприємств та систематизована у Рекомендаціях зі складання оновленої бухгалтерської звітності підприємствами АПК за 2004 рік. Порядок закриття окремих рахунків регулює Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку.

Для визначення фактичної собівартості товарної продукції необхідно скласти відомості списання калькуляційних різниць по товарній продукції, роботах і послугах та відомості списання калькуляційних різниць по живій масі молодняку тварин та тварин на відгодівлі. Після того, як планова собівартість товарної продукції буде доведена до фактичної, проводиться списання в дебет рахунку 79 «Фінансові результати» витрат діяльності, які обліковуються на рахунках класу 9 : 90 «Собівартість реалізації», 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут», 94 «Інші витрати операційної діяльності», 95 «Фінансові витрати», 96 «Втрати від участі в капіталі», 97 «Інші витрати», 98 «Податок на прибуток», 99 «Надзвичайні витрати».

Друге, при складанні фінансової звітності для всіх юридичних осіб, які здійснюють сільськогосподарську діяльність, передбачено складати статистичну форму 50 — сг «Основні економічні показники роботи сільгоспідприємств». Більшість показників цієї звітності заповнюється на основі даних бухгалтерської звітності і взаємо ув'язуються з формою 2 «Звіт про фінансові результати».

Третє, важливим при складанні фінансової звітності є відповідність показників бухгалтерського обліку формам звітності. Для цього необхідно розробити допоміжну таблицю про взаємозв'язок між статтями звіту про фінансові результати планом рахунків та регістрами бухгалтерського обліку.

Підводячи підсумки, відмітимо, що вивчення теми «Облік фінансових результатів в аграрних підприємствах» залежить від

якості розробки методичних рекомендацій, навчальних завдань, наявності засобів матеріального забезпечення кожного завдання, зокрема, первинними документами, регістрами бухгалтерського обліку, річними формами бухгалтерської звітності та фінансовими звітами. При формуванні фінансових результатів в аграрних підприємствах слід враховувати особливості сільськогосподарського виробництва та законодавчо — нормативних актів, які враховують ці особливості.

Виконання завдань буде ефективним, якщо буде досягнута мета: результат обліку фінансових результатів надасть користувачам повну, правдиву та неупереджену інформації про доходи, витрати, прибутки і збитки від діяльності підприємства за звітний період.

О. В. ПАСЬКО, канд. екон. наук, доц.
(Сумський національний аграрний університет)

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗМІСТОВНІ ТА ДИДАКТИЧНІ ЗАСАДИ ВИКЛАДАННЯ КУРСУ «ЗВІТНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ»

Викладання будь-якої дисципліни чи курсу слід розглядати як сукупність змістовної частини та дидактики. Якщо змістовна частина визначає зміст курсу, сутність того, що слід викладати, то дидактика — методи та організаційні форми навчання. Змістовна частина відповідає на питання «що?», дидактика — «як?». Так, що стосується курсу «Звітність підприємств», то змістовною проблемою в ньому є, для прикладу, включення чи невключення до курсу теми «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємства». У разі включення цієї теми до курсу слід обрати форми і методи викладання та їх співвідношення, що є дидактичною проблемою. Слід подавати інформацію у традиційній формі лекції, практичного заняття чи у формі рольової або навчальної гри, яке співвідношення при цьому має бути між методами словесної передачі, наочними, практичними, проблемно-пошуковими методами навчання — цим займається дидактика.

Необхідно відзначити, що змістовна частина курсу «Звітність підприємств» досить чітко викладена у стандарті дисципліни [5, с. 41]. Зміст дисципліни «Звітність підприємств», відповідно до стандарту, повинен розкриватися в темах: